

A mosodaországok az igazi nyertesei az orosz olajra kivetett európai szankcióknak

2023. június 20.

Az elemzés legfőbb megállapításai négy pontban:

- A nyugati világ legnagyobb része betiltotta vagy korlátozta az orosz nyersolaj és olajtermékek behozatalát, ami Oroszország olajexport-bevételeinek jelentős, azonban időszakosnak bizonyuló csökkenéséhez vezetett. Az adatok szerint bizonyos kiskapukon keresztül az orosz nyersolaj feldolgozott formában mégis eljut Európába.
- Egyes, úgynevezett „mosodaországok”, mint például India vagy Törökország ugyanis nyers kőolajat vásárolnak Oroszországból, feldolgozzák azt, majd tovább értékesítik a Nyugatnak. Eközben a nyugati hajózási és biztosítási vállalatokat is egyre nagyobb mértékben helyettesíti egy mára 600 hajót számláló, a szankciókat megkerülni képes „szellemflotta”.
- Az invázió kezdetét követő egy évben a tengeri úton a mosodaországokba importált orosz nyersolaj mennyisége 140 százalékkal nőtt a megelőző 12 hónapos időszakhoz képest.
- A szankciók nem hatottak számottevően Moszkva kőolajból származó bevételeire, a jelenlegi politikai környezet azonban nem engedi meg a Nyugatnak sem a lazítást, sem a szigorítást. A helyzet igazi nyertesei a mosodaországok lettek, a legnagyobb vesztese pedig Európa versenyképessége.

Felemás eredményeket ért el az orosz olajra kivetett ársapka

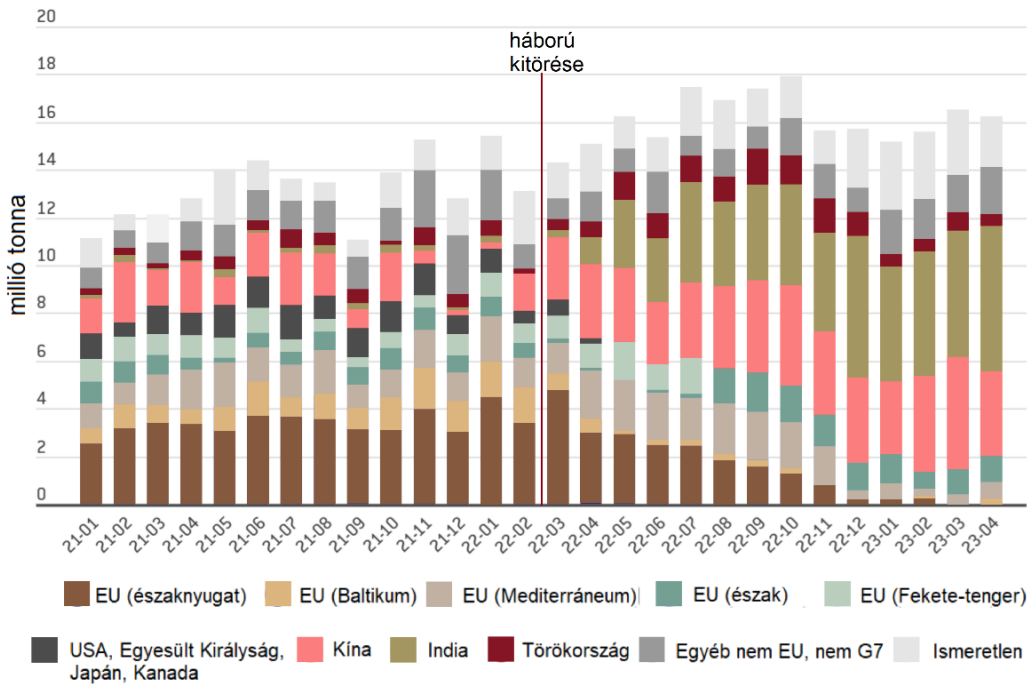
Az Ukrajna elleni orosz támadás nyomán az orosz nyersolajra és olajtermékekre a Nyugat behozatali tilalmakat és korlátozásokat vetett ki, hogy csökkentsék Moszkva jelentős, a GDP [5-10 százalékát](#) kitevő, csak az invázió kezdete óta [244 milliárd eurót](#) elérő olajbevételeit. A nyers kőolaj, majd a finomított kőolajtermékekre bevezetett, szinte teljes importtilalom mellett az EU és a G7 országai Ausztráliával kiegészülve 2022. december 5-ével 60 dollár/hordó értékű ársapkát vezettek be a tengeren szállított orosz (Ural típusú) kőolajra. Az érték felülvizsgálatára kéthavonta van lehetőség, erre azonban eddig még nem került sor. **A nyugati vállalatok így nem szállíthatnak olyan orosz kőolajat, amelyet az ársapka felett értékesítettek, és nem is nyújthatnak az ilyen szállítmányokra biztosítást vagy kölcsönt.** A szankciók Oroszország exportbevételeinek komoly, [napi 160 millió eurós](#) csökkenéséhez vezettek, és a nyugati politikai kommunikáció is előszeretettel [hangoztatja](#) az intézkedés eredményességét. **A visszaesés azonban csak [időszakosnak bizonyult](#): áprilisra Moszkva már az ársapka bevezetése óta elért legnagyobb olajbevételt könyvelhette el.** Az orosz árbevétel-növekedés hátterében egyrésről az Ural olaj árának [áprilisi időszakos emelkedése](#), másrésről pedig az ársapka rendelkezéseinek betartása körüli hiányosságok állnak.

Ázsiai országok „mossák tisztára” az orosz olajat

Ilyen hiányosságnak számítanak **azok a kiskapuk, amelyeken keresztül az orosz kőolaj mégis eljuthat a nyugati országokba.** Az ársapkát bevezető országok ugyanis növelték a finomított olajtermékek importját azokból az államokból, amelyek az orosz nyersolaj legnagyobb importőreivé váltak: ide tartozik India, Törökország, az Egyesült Arab Emírségek, Szingapúr és Kína is. A felsorolt öt országot a finn CREA kutatóintézet [elemzése](#) „**mosodaországoknak**” nevezte el, mivel nyers kőolajat vásárolnak Oroszországból, a saját üzemeikben feldolgozzák azt, majd az így „tisztára mosott” olajtermékeket értékesítik, többek közt a Nyugatnak is. Ez jelenleg legális módja az olajtermékek exportjának a szankciókat bevezető országok irányába, mivel a termék származási helyének jogilag az az ország

minősül, ahol a nyersolajat feldolgozták. Az invázió kezdetét követő egy évben **a tengeri úton a mosodaországokba importált orosz nyersolaj mennyisége 140 százalékkal nőtt** a megelőző 12 hónapos időszakhoz képest (1. ábra). Az ársapka bevezetése óta **ez az öt ország fogadja Oroszország nyersolajexportjának mintegy 70 százalékát**, melynek köszönhetően az orosz olajexport volumen júniusban már a napi 3,8 millió hordót is elérte, ami **15 százalékkal magasabb**, mint az ukrajnai inváziót megelőző 12 hónap átlaga.

1. ábra: az orosz kőolaj tengeri szállításának célkikötői régióinként, havi bontásban

Forrás: Bloomberg, CREA, Bruegel számításai.

Mind mennyiség, mind érték alapján a **kínai finomított olajtermékek nyugati importja ugrott meg a legnagyobb mértékben**, messze a történelmi szintek fölé emelkedve. Mindazonáltal, Kína már a szankciókat megelőzően is jelentősen növelte olajtermék-kivitelét: 2022 negyedik negyedévében elérte a 2,9 millió tonnát, ami 150 százalékkal volt magasabb a 2022. átlagos negyedéves értékénél. Az ársapka-koalíció ebből az öt mosodaországból az orosz invázió utáni egy évben a megelőző évhez képest 10 millió tonnával (26 százalékos növekedés), értékben 18,7 milliárd euróval (80 százalékos növekedés) több finomított olajterméket importált. **A legtöbb olajterméket (20,1 millió tonnát) az EU vásárolta fel 17,7 milliárd eurónyi áron. Az orosz nyersolajból finomított termékek tehát a szankciók ellenére utat találnak a nyugati piacokra**, még akkor is, ha a mosodaországok nem csak orosz nyersolajat dolgoznak fel és értékesítenek tovább.

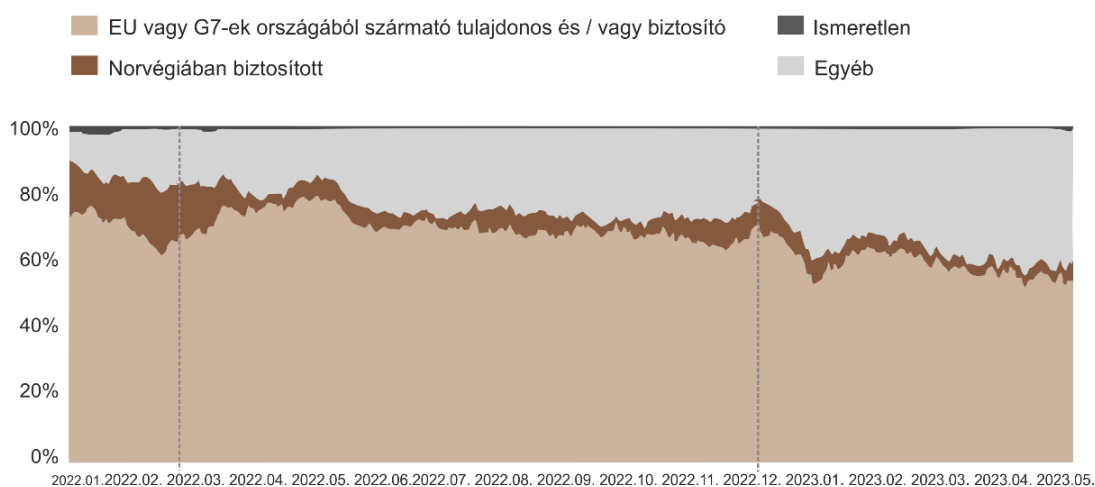
600 „szellemhajó” vesz részt a szankciók kijátszásában

Az orosz kőolaj szállítmányozásában a nyugati vállalatok központi szerepet játszanak: az Oroszországból a mosodaországokba olajat szállító hajók többségének EU-s vagy G7-beli, illetve norvég a tulajdonosa és/vagy a biztosítója. Az adatokból azonban kiolvasható, hogy **a nyugati hajók részesedése lassan, de biztosan csökken az ársapka bevezetése óta (2. ábra)**. A szankciók mentén eljáró nyugati szállítmányozók és biztosítók nem meglepő módon azzal szembesülnek, hogy **egyre kevesebb bevételhez** jutnak az orosz olajszállításból, mivel

helyüket kezdik átvenni a szankciókat és Nyugat diktálta szabályokat figyelmen kívül hagyó, többek között orosz, kínai és indiai vállalatok. Habár Oroszország lehetőségeit valóban szűkíti, hogy kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja külföldre szállítani az olajat, itt is nyílt egy kiskapu azáltal, hogy **megjelent egy 600 tankerhajóból, a teljes globális flotta 10 százalékából álló „szellemflotta”**. Ez a flotta kisebb léptékben korábban is létezett, és az olyan szankciók sújtotta országok kőolaját szállította, mind Irán vagy Venezuela. Az Oroszország elleni szankciók nyomán azonban megugrott ezeknek a hajóknak a száma. A szellemhajók nyomán követését megnehezíti, hogy rendre **meghamisítják** a nyomkövetők által kibocsátott jeleket, elfedve valódi úticéljukat a felügyelő hatóságok elől. Ezekben az esetekben műholdképek alapján lehetne beazonosítani, hogy a hajók hol tartózkodnak, viszont erre korlátozott a kapacitás.

2. ábra: Oroszországból érkező tengeri kőolajszállítmányok aránya a hajó tulajdonosának / biztosítójának nemzetisége szerint

30 napos mozgóátlag

A szaggatott vonalak a háború kitörését, az EU nyerskőolaj és feldolgozott olajtermék-tilalmát, illetve a szélesebb körű olajársapkát jelzik.

Forrás: CREA

Merre tovább, nyugati szankciók?

A nyugati világ kényes helyzetbe került, ugyanis **a szankciókat nem vonhatják vissza az azzal járó nemzetközi presztízsveszteség miatt**. A mosodaországok tevékenységéből azonban látszik, hogy **továbbra is komoly kereslet van Nyugaton az orosz eredetű olaj iránt**, még akkor is, ha az közvetett úton érkezik. A nyugati vállalatok részesedése a tengeri olajszállítmányozási piacon pedig, bár még mindig 50 százalék feletti, lassú csökkenésnek indult. A Moszkvával szembeni keményebb fellépést támogató politikai erők gyakran hangoztatják, hogy az ársapka jelenlegi szintje túl magas, és érdemes lenne akár 30 dollárra csökkenteni, hogy az még inkább visszavágja az orosz bevételeket (a termelési költségek **15 dollár/hordó** körül mozognak). A szigorítás azonban azzal fenyegetne, hogy a világ termelésének **12 százalékát** kitevő orosz kőolaj jóval kisebb mértékben jutna el a világpiacra, mivel Moszkva aligha értékesítené azt ilyen nyomott áron. Mindez jelentős drágulást idézne elő. **Felröppentek hírek arról is, hogy az EU másodlagos szankciókat vezetne be azokkal az országokkal szemben, amelyek segítenek Oroszországnak kijátszani a szankciókat**. Ez azonban veszélyes fegyver, amellyel az EU minden bizonnyal **nem mer élni**: Kína és Törökország ugyanis mára olyan súlyú globális szereplőkké váltak, hogy **az EU nem engedheti meg magának ezt a drasztikus lépést**.

A jelenlegi helyzet végső soron minden szereplő számára elfogadható, még ha nem is kellemes. a Nyugat a belső közvélemény felé kommunikálhatja azt, hogy tesz valamit, még akkor is, ha az kevés eredménnyel jár, ugyanakkor az energiaválság előtti időszaknál drágábban jut hozzá a kritikus fontosságú olajtermékekhez. Oroszország valóban esett el bevételektől az ársapka bevezetése nyomán, azonban ez érdeemben nem hatott a költségvetés bevételi oldalára – hosszabb távon egyes elemzők még [látnak esélyt erre](#) –, viszont még így is tud számottevő mennyiségben nyersolajat értékesíteni. **A nagy nyertesek pedig a mosodaországok, amelyek a feldolgozás költségei mellett is lefölözhetik a különbözetet** a finomított termékek eladási és az Ural nyersolaj kedvezményes beszerzési ára között.